

TOMASZ BURDZIK

INDONEZJA — FOTORELACJA¹

Indonezja. Kraina ponad 17 000 wysp. Ponad 300 lokalnych języków.

Najludniejsze państwo muzułmańskie na świecie.

Lasy. Plaże. Wulkany.

Religie: Islam. Chrześcijaństwo. Hinduizm. Animizm. Buddyzm.

Plemiona: Dajakowie. Madura. Papuasi. Batakowie. Jawajczycy.

I wiele, wiele innych, których nie sposób ująć w tak krótkim opisie.

Wybrane zdjęcia prezentowane w tekście są efektem moich ostatnich pobytów w Indonezji, w trakcie których prowadziłem badania terenowe wśród plemion (Dajakowie oraz Madura na Borneo Centralnym oraz Wschodnim, Madura na Jawie Wschodniej) i zapoznawałem się z kulturą właściwą dla wyspy będącej miejscem mojego pobytu.

Żyjąc wśród Indonezjczyków, poznawałem realia życia z perspektywy mieszkańca, nie zaś obserwatora, odseparowanego murami hoteli oraz bramami od codzienności, która często nie przypomina rajskich obrazków znanych z reklam biur podróży.

Rozmawiając z ludźmi reprezentującymi różne grupy etniczne, różne klasy społeczne, prowadząc zajęcia dla uczniów szkół podstawowych, liceów czy też absolwentów szkół wyższych nie tylko uczyłem się od nich, ale i oni uczyli się ode mnie. Zajęcia prowadziłem na prośbę krewnych pracujących w Indonezji, którzy chcieli wykorzystać moje umiejętności.

Jak stwierdza Douglas Harper, „Większości form ludzkiego zachowania przejawia wizualną obecność kultury; czy to w czynnościach, które ludzie robią wspólnie czy też osobno: ubieranie odzieży, czynienia gestów czy ekspresji albo zajmowania przestrzeni” (Harper, 2012, s. 11). W przypadku kultury Indonezji, słowa Harpera trafnie oddają rzeczywistość.

STRAGAN (*PASAR*)

Stragan w Azji jest miejscem codziennych zakupów, czy to żywności, czy też innych towarów, przysłowiowego „mydła i powidła”.

¹ Relacja z pobytu na Borneo, Bali i Jawie (grudzień 2015 — styczeń 2016 oraz marzec 2016-maj 2016). Pobyt miał charakter badawczy (badania wśród Dajaków i Madura).

Opis zdjęcia: Pasar Sungai Dama, Samarinda, Borneo Wschodnie

Opis zdjęcia: Pasar Pagi, Samarinda, Borneo Wschodnie

Opis zdjęcia: Pasar Malam Jalan Hidayatullah, Samarinda, Borneo Wschodnie

RELIGIE

Indonezja będąc multikulturowym krajem musi mieć element stabilizujący relacje między różnorodnymi grupami, zarówno etnicznymi, jak również religijnymi.

W przypadku Indonezji, owym elementem spajającym naród jest Pancasila — narodowa ideologia, składająca się z 5 czynników: wiary w jednego Boga (*Ketuhanan yang Maha Esa*), demokracji (*Musyawarah Mufakat*), sprawiedliwości społecznej (*Kesejahteraan Sosial*), człowieczeństwa (*Internasionalisme*) oraz jedności narodowej (*Kebangsaan Indonesia*). Pancasila nie jest pustym sloganem — jak zauważa Eka Darmaputera: „Indonezyjczycy wierzą, iż nową syntezą o którą prosili oraz mechanizmem niezbędnym dla otwartego społeczeństwa (przynajmniej oficjalnie) jest rzeczywistość prezentowana w formie Pancasila” (Darmaputera, 1988, s. 88).

Co godne odnotowania, w indonezyjskich dowodach osobistych (*Kartu Tanda Penduduk* — KTP) każdy obywatel ma wskazaną przynależność religijną, do wyboru spośród 5 dostępnych religii: katolickiej, protestanckiej, muzułmańskiej, buddyjskiej oraz hinduskiej. Nie przewiduje się ateizmu, będącego w sprzeczności z Pancasila. „Wartości narodowe, takie jak wolność jednostki oraz równość wyboru oraz ich rytuały (parady, sztuczne ognie, śpiewanie hymnu narodowego, 21-krotny salut) często zawierają sakralizowaną jakość” (Ferrante, 2015, s. 477).

W odniesieniu do Indonezji, słowa Ferrante znajdują swe odzwierciedlenie, bowiem wspomniana „sakralizowana jakość” jest elementem codzienności, nie tylko w ramach wartości narodowych, ale również polityki zatrudnienia. O ile w przeszłości chrześcijanie pełnili liczne funkcje administracyjne ze względu na relację z holenderskimi kolonizatorami chętniej zatrudniającymi chrześcijan, to obecnie wyraźnie preferowani są muzułmanie, zarówno w sektorze państwowym (również w polityce), jak i prywatnym.

Opis zdjęcia: Masjed Islamic Center Samarinda, Samarinda, Borneo Wschodnie

Opis zdjęcia: Puste wnętrze katolickiego kościoła. Maria Bunda Segala Bangsa, Nusa Dua, Bali

Opis zdjęcia: Modlitwa w hinduistycznej świątyni. Pura Desa Adat Bualu, Nusa Dua, Bali

Opis zdjęcia: Autor z Ojcem Profesorem Franzem Magnisem Suseno. Jakarta, Jawa. Franz Magnis-Suseno urodzony w 1936 r. jako Franz Graf von Magnis w Eckersodrfie (obecnie Bożków na Dolnym Śląsku) jest czołowym katolickim indonezyjskim filozofem, od wielu lat zaangażowanym w dialog chrześcijańsko-muzułmański.

Ojciec Magnis-Suseno na swoją prośbę został skierowany do Indonezji w 1961 r., gdzie rozpoczął działalność misyjną. W 1977 r. przyjął indonezyjskie obywatelstwo, dając wyraz swojej więzi z indonezyjskim społeczeństwem. W 2015 r. w dowód swoich zasług, został odznaczony z rąk prezydenta Indonezji Joko Widodo jednym z najwyższych rangą indonezyjskim orderem, Bintang Mahaputra Utama.

Efekty jego pracy daleko wykraczają poza sferę aktywności *stricte* misyjnej; przyczynił się do zbliżenia międzyreligijnego, swoimi pracami badawczymi przybliżył kulturę indonezyjską — w szczególności jawańską — na arenie międzynarodowej, jak również daje wyraz swoje troski o społeczeństwo poprzez krytykę nierówności społecznych oraz polityki.

KUCHNIA ULICZNA (JAJANAN)

Kuchnia uliczna ma szczególny wymiar. Niczym przedstawienie teatralne rozgrywa się przed oczami przechodniów.

Jedzenie uliczne, uliczne garkuchnie. *Pedagang Kaki Lima* (PKL), *Tempat Mangkal* albo *Tukang* — to nierozłączny element indonezyjskiego krajobrazu, w którym stołuje się każdy. I nie liczy się zawartość portfela czy przynależność plemienna. Jesteśmy tu i teraz. Czekać na swoją kolej, by w końcu zasiąść do konsumpcji, bynajmniej nie symbolicznej.

Dziecko czy starzec, chłop czy biznesmen, chłopak czy dziewczyna, shemale czy imam. Oczekiwanie w kolejce po upragnioną potrawę zaciera wszelkie różnice.

Opis zdjęcia: Zdjęcie przedstawia szereg *Pedagang Kaki Lima* (PKL). „Pedagang” znaczy sprzedawca, „kaki” — drops, zaś „lima” — pięć. Dlaczego 5? Zazwyczaj wózek ma 3 kółka, zaś sprzedawca ma 2 stopy — razem tworzą wspomniane „5 stóp”. PKL w gotowości na przyjęcie zamówień czekają na klientów. Sidoarjo, Jawa Wschodnia

Opis zdjęcia: Zdjęcie przedstawia *tukang* — sprzedawcę przygotowującego potrawę w czasie rozmowy z klientem.

Na zdjęciu widać moment rozmowy; nie chodzi tylko o transakcję, ale również o kontakt z drugim człowiekiem, możliwość zamienienia kilku słów w zgiełku pędzącej codzienności. Nusa Dua, Bali

Literatura:

- Darmaputera E., 1988, *Pancasila and the Search for Identity and Modernity in Indonesian Society: A Cultural and Ethical Analysis*. Leiden, New York, København, Köln: BRILL
- Ferrante J., 2015, *Seeing Sociology: An Introduction*. Boston: Cengage Learning
- Harper D., 2012, *Visual Sociology*. Abingdon, Oxon, New York: Routledge